EXTREMELE POT FI DIN NOU O FORȚĂ

Atacul fostei campioane a Angliei, Manchester United, a avut în componența sa la recenta finală de pe Wembley, nu mai puțin de patru foste și actuale extreme: Aston, Best, Kidd și... Bobby Charlton. **Este adevărat că numai primul a acționat mai aproape de zona clasică a postului, dar și el, ca și Best, a dovedit o mare rază de acțiune, pornind de nenumărate ori în vijelioase acțiuni din propria jumătate de teren, acolo unde se afla și acest jucător de excepție, inepuizabilul** Bobby Charlton.

Acest ultim și elocvent exemplu pentru ce înseamnă jocul modern al extremelor, ne prilejuiește rîndurile de mai jos, reproduse din revista „World Soccer", prin care reputatul specialist britanic Eric Batty își reafirmă încrederea în rolul de prim rang pe care aripile îl pot avea în așezarea 1—4—3—3.

ERIC BATTY

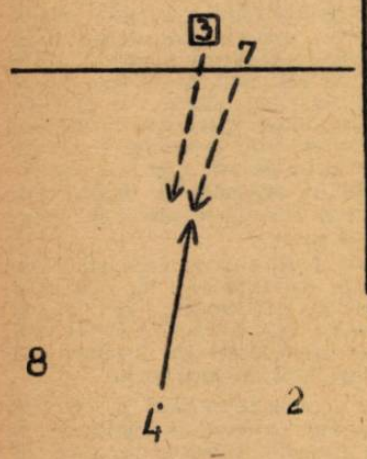

Diagrama A.

Viziunea clasică a extremelor...

...a gravitat în jurul lui **Matthews — Finney, ca tip de jucători cu balonul la picior, ce se apropiau cu mișcări înșelătoare de fundașii ce se știau deja pierduți.** Simulînd o mișcare spre interiorul terenului, extrema de tip vechi își dezechilibra adversarul înainte de a sprinta pe marginea terenului, în intenția de a întoarce astfel flancul apărării.

Asemenea aripi, care aveau în permanență un loc stabilit în teren, au trebuit în condițiile jocului modern, să sacrifice aproape toată măiestria vechilor deprinderi, bizuindu-se, în schimb, în întregime pe forță, viteză și pătrundere. Într-adevăr, eu nu mai știu în momentul de față decît o singură extremă de tip clasic, aflată în activitate: **Coen Moulijn,** de la **Feijenoord** (Olanda). Dar, ca să fiu sincer, acesta este un produs al unei alte epoci. Printre extremele moderne a căror măiestrie în manevrarea balonului rămîne totuși preponderentă, se numără maghiarul **Ferenc Bene,** care de fapt e un vîrf de atac, **Jimmy Johnstone** de la **Celtic** și **George Best** de la **Manchester United.** Prin coincidență sau prin firea lucrurilor, toți au o trăsătură comună: pentru a intra în posesia balonului, ei se repliază adînc, de-a lungul liniei de tușe. Pe cînd alte extreme, ca de pildă rusul **Anatoli Bîșevei** și italianul **Luigi Riva,** își joacă rolul acționînd mai mult în zona vîrfurilor de atac, decît în cea a extremei clasice.

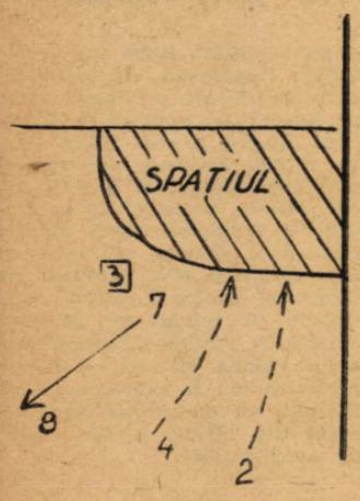

Diagrama B.

Pe baza jocului adevăratei extreme, putem omite tipul **Riva — Bișevei** și, reîntorcîndu-ne la categoria **Bene — Johnstone — Best,** să vedem de ce aceștia se retrag mult în propria jumătate de teren pentru a intra în posesia balonului.

Pentru a înțelege acest punct de vedere trebuie să ținem seama de schimbările ce au survenit în tacticile defensive în urma depășirii W.M.-ului și care au dus la o nouă așezare a liniilor. În vechiul sistem, cu trei fundași, fundașii de margine erau chemați să-l dubleze pe stoper, această sarcină obligîndu-i să se posteze în spatele celorlalți coechipieri, într-o poziție strict defensivă. Pivotînd în jurul halfului centru, fundașii erau astfel obligați să cedeze spațiu și timp adversarilor lor imediați.

Jocul s-a complicat

Introducerea celui de al patrulea fundaș a dat posibilitate apărătorilor să dezvolte sistemul de acoperire, fundașii laterali permițîndu-și acum să se dedice în întregime adversarilor lor direcți. Peste noapte, viața a devenit mult mai complicată pentru extreme care, acum, sînt sever marcate în tot timpul meciului. Extremelor li s-a luat, astfel timpul și spațiul cu care fuseseră obișnuite, adversarii deposedîndu-le mult mai lesne de balon. Se poate spune, pe bună dreptate, că marcajul strîns și deposedarea rapidă au stins jocul extremelor, obiectiv principal al apărărilor de totdeauna.

Destul de straniu, dar jocul în ansamblul său n-a fost în stare să răspundă acestei schimbări și pentru că extremele deveneau din ce în ce mai puțin eficiente, au început să dispară. Și întrucît nu există punct în teren în care un jucător să nu-și poată aduce aportul la efortul întregii echipe, în condițiile în care deveniseră clar că italienii aveau succes (exprimat prin rezultate) fără extremă stîngă, și ceilalți au început să retragă pe jucătorul cu nr. 11 și să-i dea sarcini la mijlocul terenului.

Deși se pare că extremele au început să dispară și că dominarea apărării va continua, succesul va putea fi obținut totuși mult mai lesne pe flancuri decît pe centru, unde se concentrează apărarea. Dacă aripile vor să aibă succes împotriva marcajului și deposedării severe, se impune ca acestea să se adapteze condițiilor jocului modern. Sau, spus în termenii cei mai simpli, extremele trebuie învățate să-și creeze spațiul și timpul care le-au fost răpite o dată cu apariția celui de al patrulea fundaș.

În căutarea spațiului și timpului

Să ne reîntoarcem puțin la condițiile existente în sistemul W.M. Balonul fiind la mijlocul terenului, în posesia unui adversar, cel puțin unul din fundași se replia pentru a dubla stoperul, facilitîndu-i astfel posesorului mingii să-și găsească liber coechipierul de pe extremă. Din poziția sa repliată, fundașul de margine nu putea împiedica pe adversarul său să primească balonul și dacă se decidea să intervină, extrema avea timp suficient să controleze balonul și să se deplaseze cu el. În asemenea condiții toate avantajele se aflau de partea unor aripi ca **Matthews, Finney, Garrincha,** jucători ce jonglau cu mingea și își eliminau adversarii prin fente imprevizibile, ca și cum fundașii laterali nici n-ar fi existat.

Extrema modernă n-are nici un avantaj din cele care ușurau jocul acesteia în anii '30 sau '40. Aripile anilor '60, cu fața spre propriile buturi, au în spate fundașii adverși și orice pasă trimisă la piciorul extremei, aduce o imediată intervenție a adversarului. Greșeala extremei actuale constă în aceea că ea nu se deplasează înapoi pentru a prelua balonul. Ea așteaptă în apropierea liniei de centru ca balonul să-i parvină. Dacă aripile vin înapoi pentru a-și întîlni coechipierul aflat în posesia mingii, sprintînd pentru a primi o pasă, atunci fundașul care îi este opus se va afla, pentru întîia dată, în fața unei dileme: dacă apărătorul ar ieși în întîmpinarea extremei, atunci el va conceda spațiul din spatele său, iar dacă refuză să avanseze, atunci extrema poate primi mingea lejer, avînd astfel posibilitatea s-o manevreze cum vrea. Venind deci mult înapoi, extrema modernă cîștigă ori **spațiu** (în spatele fundașului advers) ori **timp,** în care se poate întoarce spre buturile adverse, ajungînd în poziția clasică a extremei, cu mingea la picior și fundașul direct în fața sa.

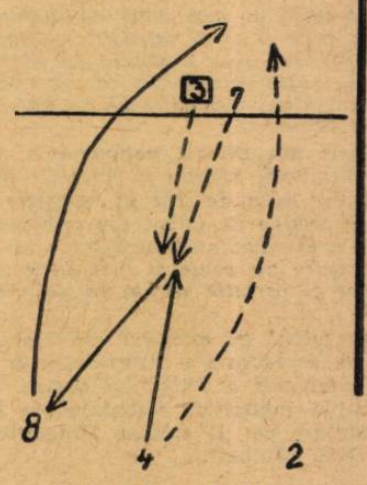

Diagrama C.

Exemplul lui Johnstone și Best

Din păcate, majoritatea extremelor actuale sînt încurajate să valorifice viteza și puterea de pătrundere numai urmărind pasele lungi, de-a lungul liniei de margine. Inevitabil, aceasta înseamnă că ea se va îndepărta de coechipierii cu balonul. Deasemenea, ea permite în acest caz ca fundașul s-o marcheze strict avînd astfel posibilitatea fie s-o deposedeze repede dacă ar primi pasă de la coechipieri, fie să se opună unui alt atacant care ar încerca să se infiltreze în spațiul din spatele său. Venind însă mult înapoi pentru a prelua balonul, extrema își forțează fundașul advers să pătrundă adînc în terenul inamic. Observînd pe **Manchester United** sau **Celtic,** se relevă faptul că atît **Johnstone** cît și **Best** cheltuiesc mult din timpul de joc repliindu-se pînă în zona mijlocașilor proprii, unde de obicei intră în posesia balonului fără a fi nevoiți să-l paseze imediat. Dobîndind timp de manevră, ambii jucători pot uza de driblinguri de mare efect. Dacă extrema se repliază pentru a întîlni jucătorul aflat în posesia mingii, ea va avea implicit posibilitatea de a contribui la joc mult mai mult decît dacă aleargă lipit de tușe pentru a primi magica „pasă printre", aflată pe cale de dispariție.

În **diagrama A** putem vedea extrema (7), repliindu-se să primească pasa de la un coleg aflat la mijlocul terenului, în timp ce fundașul advers (3) o marchează îndeaproape. În **diagrama B** se vede clar că sprintînd înainte pentru a-și provoca adversarul să-l urmărească, jucătorul 7 îl obligă pe apărătorul advers să lase liber spațiul din spatele său care poate fi folosit de un alt jucător care ia locul extremei (2, 4) sau de către extrema însăși.

Dacă apărătorul este scos în față și spațiul rămas liber în zona sa poate fi exploatat de două-trei ori, atunci fundașul va evita ca în decursul jocului să se mai expună învăluirii ca în **diagrama C** (jucătorii **4** și **8** se pot lesne infiltra în zona din spatele fundașului 3). Și odată ce apărătorul și-a dat seama de riscul avansării în terenul advers, extrema dobîndește timp să se întoarcă cu fața spre adversar, avînd deci posibilitatea să-și valorifice driblingul și fenta. În acest caz, clasicele mijloace ale extremei pot juca un rol decisiv.

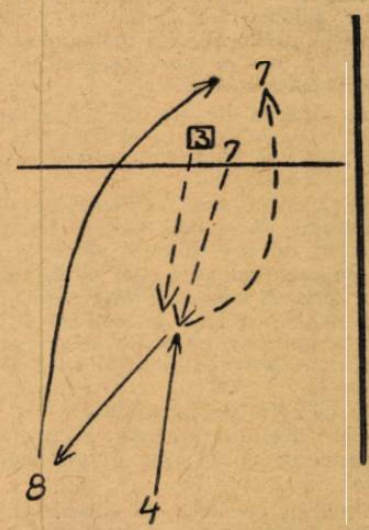

Diagrama D.

Atrăgînd fundașul după ea, extrema poate folosi și singură spațiul lăsat liber. În **diagrama D** se vede că ea are două posibilități: ori să paseze balonul coechipierului 8, angajat în cursă pe lîngă fundașul advers 3, ori, fără a prelua balonul de la coechipierul 4, să se întoarcă brusc și țîșnind pe lîngă 3, să primească pasa în adîncime trimisă de 4. Primind-o, extrema poate demara în vederea finalizării sau își poate termina cursa cu o centrare înapoi, la centrul retras sau la marginea careului, acolo unde poate apare în poziție bună de șut un coechipier din linia mediană — „omul în plus"...

Mai mult decît orice, indiferent dacă va pasa înapoi unui coechipier sau va centra înalt, în careu, extrema trebuie să învețe să joace contra marcajului sever, a atacului rapid de deposedare, din partea fundașului.

Specialistul răspunde

PASA — INSTRUMENT PRINCIPAL AL LIMBAJULUI FOTBALISTIC

Prof. TUDOR VASILE

În echipele de începători, în care jucătorii nu au mijloace suficiente pentru a se exprima, jocul are un caracter întîmplător ca urmare a unor greșeli de execuție și de gîndire. Multe pase nu-și ating ținta, se driblează inoportun și ca urmare posesia mingii alternează frecvent. Aparent, jocul acestor echipe este rapid și bogat în faze palpitante, cu multă agitație pe teren.

În comparație, jocul echipelor de consacrați pare mai cumpătat și chiar mai lent. Fazele nu alternează atît de des, fiindcă pasele executate cu îndemînare împrumută jocului continuitate mai greu tulburată de adversar. Multe din acțiuni se duc pînă la deznodămîntul logic. Jocul este ordonat și se poate desluși un fir roșu călăuzitor, este un joc construit în care edificiul se bazează pe un element de legătură fundamental și acesta este PASA, formă principală de legătură în cadrul echipei, expresia colaborării dintre jucători. În principiu, fiecare pasă este presupusă a apropia echipa de obiectivul tactic urmărit și ca atare oglindește capacitatea de exprimare tehnică și tactică a echipei. De aceea, **calitatea pasei, precizia și finețea ei, definesc în mare măsură maturitatea echipei.**

Din această cauză, jucătorul trebuie să acorde maximum de atenție pasei. Momentul și modul de execuție trebuie alese cu precizie și rafinament. Dar, pentru a putea executa pasa la un asemenea nivel, se cere **ca în prealabil mingea să fie supusă total voinței jucătorului** cu protejarea ei pînă la crearea celei mai avantajoase situații pentru executarea pasei.

Nu sînt puțini acei jucători de la care generația actuală de fotbaliști poate să învețe execuții de mare finețe. **Constantin** dozează inspirat pasele din vole cu cele pregătite îndelung. **Dumitriu II este capabil să deruteze un compartiment defensiv întreg pentru a putea „găsi" pasa servită pe tavă pentru șutul finalizator.** Pasele amortizate ale lui **Mateianu** se strecoară prin cea mai îngustă trecătoare, exact la partener. Surprinzătoare erau pasele-deschideri ale lui **Frățilă** care **manevrează** într-o direcție pentru a pasa în direcție opusă. De mare efect sînt centrările „bombă", de precizie centimetrică ale lui **Pircălab,** executate din plină viteză. Se mai remarcă pasele surprinzătoare, dar precise, ale lui **Libardi** și mai ales **Dobrin.**

Pe măsura dezvoltării valorice a fotbalului cresc și pretențiile noastre față de calitatea paselor. **Nu ne mai putem mulțumi doar cu pase corecte și mai puțin cu pasele destul de imprecise ale unui mare număr de jucători care, totuși, și-au găsit loc în echipe de prima divizie.** Avem pretenția ca **pasele să conțină și o doză de ingeniozitate.** Ele trebuie să fie creatoare din punct de vedere tactic, surprinzînd pe adversar și lansînd pe partener în spații cît mai apropiate de finalizare. Cu atît este mai de neiertat ca jucători cu mari calități să fie doar mediocri în execuția paselor. Omniprezentul **Ghergheli** nu strălucește prin precizia paselor. Mediocru pasează **Sorin Avram, Jamaischi, Voinea.**

Există un principiu în jocul de fotbal care trebuie respectat în toate împrejurările: **dacă o situație se poate rezolva cu pasă, nu se admite folosirea unei alte execuții.** Excelentul antrenor scoțian **Thomas Docherty** (fost la „Celtic" din Glasgow) scrie că, **atunci cînd este posibil, pasa este TOTDEAUNA mai avantajoasă și mai sigură decît driblingul sau conducerea mingii.**

Perfecțiunea paselor a caracterizat cele mai bune echipe ale lumii. Arta de a pasa a lui **Bozsik** și **Hidegkuti** a stat la baza succeselor maghiare în anii 1949—1954. Pasele lui **Santamaria** și **Di Stefano** au făcut fericirea lui Real Madrid din anii 1955—1960. „Inter" fără pasele lui **Corso** și **Suarez** n-ar fi fost „Inter".

Deosebit de eficiente sînt pasele date în spațiu liber, „la întîlnire", fiindcă asigură un joc de mișcare cu mari posibilități de demarcare și mare cîștig de spațiu. Cu atît mai mult greșesc echipele noastre care abuzează de pasele date direct la partener, care trebuie să aștepte mingea stînd pe loc. **Aceste pase facilitează intercepția adversarului, favorizează aglomerarea jucătorilor în jurul mingii și scade din eficacitate.** Jocul cu pase la întîlnire presupune mișcarea de demarcare a jucătorilor și o bună înțelegere între parteneri. Dar **tocmai din cauza eficacității lor în dezorganizarea apărărilor trebuie exersate și aplicate mai des de echipele noastre.** Nu pot fi considerate ca făcînd parte din această categorie „mingile telefonate" pe sus spre careul advers, de care abuzează uneori echipele noastre și care se intercepteză cel mai ușor de portari sau de fundași, în poziție mai avantajoasă decît atacanții adverși. Cu toate acestea, Dinamo București, Progresul, „U" Cluj și alte echipe au folosit insistent astfel de pase în multe din jocurile lor.

Sîntem îndreptățiți să așteptăm de la jucătorii noștri cît mai multe pase ingenioase, decisive pentru rezolvarea fazelor de joc.